

нього, зазначимо, що всі тлумачення варіюються навколо знань, умінь, ставлень, діяльній сфери учнів.

Комплексним показником рівня історичної освіти є предметна історична компетентність дитини. Для учнів/учениць ліцеїв – це здатність досліджувати історію ХХ–ХХІ ст., заснована на знаннях, ціннісних орієнтирах і досвіді, набутих у процесі навчання, розумінні різних вимірів світової і вітчизняної історії, вмінні протистояти маніпуляціям, дотриманні демократичних принципів.

У ході дослідження проблеми нами виокремлені такі складники предметної історичної компетентності: хронологічний – уміння *орієнтуватися* в історичному часі ХХ–ХХІ ст.; *застосувати знання про періодизацію* історії як інструмент для розуміння особливостей розвитку зазначеного періоду; *розвивати* історико-хронологічне мислення; просторовий – уміння *орієнтуватися* в історико-географічному, соціально-історичному просторі ХХ–ХХІ ст.; *використовувати* карту як джерело історичної та суспільно значущої інформації зазначеного періоду; інформаційний – уміння *добирати, класифікувати, аналізувати, узагальнювати, опрацьовувати* історичну та суспільно значущу інформацію про ХХ–ХХІ ст. з різноманітних (звукових/аудіовізуальних, друкованих, цифрових тощо) джерел; *інтерпретувати* зміст модерних джерел, *визначати* їх достовірність, надійність, повноту; логічний – уміння *визначати і застосовувати* теоретичні поняття для аналізу й пояснення історичних подій та явищ ХХ–ХХІ ст.; *розвивати* системне, критичне мислення, *формулювати* історично обґрунтовані питання; *розуміти* множинність трактувань модерної епохи; аксіологічний – уміння *формулювати* оцінку історичних подій та історичних постатей, суголосну цінностям та уявленням нового і новітнього часу, критично їх *осмислювати та використовувати* в усній та письмовій взаємодії для обстоювання власних поглядів, переконань, суспільних і національних цінностей; *визначати*, як змінювалися уявлення людей про цінності.

Предметна історична компетентність формується й розвивається в рамках відповідних навчальних предметів і курсів та має конкретну структуру взаємопов'язаних компонентів.

НАВЧАЛЬНО–МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ЛІЦЕЮ НА УРОКАХ ВІТЧИЗНЯНОЇ ІСТОРІЇ

Т. І. Мацейків, кандидат пед. наук

Нині зростає суспільна потреба в цілісній, здатній до інноваційної діяльності особистості, яка має бути конкурентоспроможною на ринку праці та володіти набором конкретних характеристик, зокрема, самостійністю в прийнятті рішень, умінням брати на себе відповідальність за свої рішення, володіти прийомами учіння й готовністю постійно самонавчатися, ідентифікувати себе як члена певного етносу, народу, нації, як патріота й громадянина своєї держави.

Освітні системи відреагували на суспільні запити розробкою структури громадянської компетентності як результату освіти та індикатора готовності випускника до життя, його спроможності до подальшого особистісного розвитку.

Наукова розробка проблеми формування/розвитку громадянської компетентності учнів відбувається в різних напрямках. На думку українських науковців, основним засобом навчання учнів залишається шкільний підручник історії. Він може бути інструментом організації пізнавальної діяльності учнів на уроці, спрямованої на формування громадянської компетентності учнів.

Акумульований у підручнику досвід громадського життя попередніх поколінь людей, система пізнавальних завдань дає змогу учителю конструювати навчальні ситуації, спрямовуючи практичну діяльність учнів на набуття компетентності як стартового алгоритму, який модифікується, розвивається, стає творчим актом у подальшому житті учня.

Дослідження можливостей підручника для навчання учнів громадянства дають підстави для висновку про те, що підручник може бути дієвим і ефективним засобом формування/розвитку громадянської компетентності учнів ліцею у навчанні історії України. Докладна інформація, система пізнавальних завдань дає змогу вчителю використовувати підручник як інструмент для організації пізнавальної діяльності учнів на уроці.

Підручник надає можливість формувати когнітивний, аксіологічний, діяльнісний складники громадянської компетентності. Так, підручник з історії України для учнів 10-11 класів містить інформацію про постіндустріальне українське суспільство, особливості творення української держави, опис діяльності історичних діячів, писемні та візуальні джерела, фрагменти правових документів, громадянознавчі аспекти яких відображають політику держави певного історичного періоду, широкий діапазон цінностей та ціннісних орієнтацій, ставлень; уміння та навички.

Методичний апарат підручника з історії України забезпечує формування/розвиток таких здатностей учнів як: здатність орієнтуватися в суспільно-політичному житті; ідентифікувати самотність суспільства, держави; реконструювати позицію історичних осіб, сприймати історико-культурну різноманітність тощо.

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ПОЛІТИЧНОГО АНЕКДОТУ ЯК ІСТОРИЧНОГО ДЖЕРЕЛА НА УРОКАХ ІСТОРІЇ В ЛІЦЕЇ

П. В. Мороз, кандидат пед. наук, старший науковий співробітник

У ході дослідження теми «Методичні засади компетентісно орієнтованої історичної та громадянської освіти в ліцеї» було визначено особливості використання усних історичних джерел в навчанні учнів ліцею історії України.

Одним із видів усних історичних джерел є анекдоти. Анекдот (грец. Anekdotos – невиданий, той що не підлягає розголосу) – коротке усне гумористичне або сатиричне